

Waldemar Chrostowski

""Wünschet Jerusalem Frieden".
Collected Communications to the
XIIth Congress of the International
Organization for the Study of the Old
Testament - Jerusalem 1986", hrsg.
Matthias Augustin, Klaus-Dietrich
Schnuck, Frankfurt am Main 1988 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 61/2, 180-182

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jest kontynuowany, a nawet jeszcze wyostrzony w swych konturach w dziele Kronikarza.

Nieustanna pokusa odrzucania Boga, mimo że jest się od Niego całkowicie zależnym, a On jest autorem wszelkich wartości ofiarowanych człowiekowi, została napiętnowana na przykładzie Saula w sposób zasługujący na uwagę. Świadczy to o wielkim kunszcie pisarskim autorów Ksiąg Samuela. Zdanie mające charakter maksymy mądrościowej: „Lepsze jest posłuszeństwo niż ofiary, uległość niż tłuszczy baranów” (1 Sm 15, 22) staje się w ten sposób bardzo urealnioną wskazówką dla wszystkich wierzących.

ks. Jan Łach, Warszawa

Matthias AUGUSTIN — Klaus-Dietrich SCHUNCK (Hrsg.), „*Wünschet Jerusalem Frieden*”. *Collected Communications to the XIIth Congress of the International Organization for the Study of the Old Testament — Jerusalem 1986*, Beiträge zur Erforschung des Alten Testaments und des Antiken Judentums 13, Verlag Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main 1988, s. XI+481.

Co trzy lata Międzynarodowa Organizacja Studiów Starego Testamentu (International Organization for the Study of the Old Testament — IOSOT) zwołuje kongresy, stwarzając biblistom z całego świata dogodną sposobność do wymiany poglądów i zacieśnienia współpracy w zakresie badań nad Biblią Hebrajską i dyscyplinami pokrewnymi. Dwa ostatnie odbyły się w Jeruzolimie (1986) i w Leuven (1989 — zob. *Collectanea Theologica* 60 (1990) 4, s. 165—168). Na każdym kongresie jest przewidziana pewna liczba wykładów w programie sesji plenarnych, opracowywanym przez przewodniczącego zjazdu w porozumieniu z sekretarzem IOSOT. Są to na ogół 45. minutowe referaty, których teksty są publikowane w serii znanej jako *Supplements to Vetus Testamentum*. Na kilkuniedniowe obrady, gromadzące setki naukowców, składają się również tematyczne seminaria, na których są wygłaszane 15. minutowe komunikaty. Ich teksty, liczące zazwyczaj po kilka stron, trafiały dotychczas do rozmaitych periodyków zajmujących się problematyką biblijną. Dopiero na XII Kongresie IOSOT w Jeruzolimie pojawiła się propozycja, aby w jednym tomie zebrać i opublikować właśnie te materiały. Zbiór komunikatów przedstawionych w Jeruzolimie opracowali dwaj bibliści niemieccy: A. Augustin (ur. 1950) z Uniwersytetu Erlangen-Nürnberg i K. D. Schunck z Uniwersytetu w Rostocku (była NRD).

Jeruzolimski Kongres trwał ponad tydzień (24 VIII — 2 IX 1986) i przebiegał pod hasłem „Proście o pokój dla Jeruzalem” (Ps 122, 6). Zgromadził 458 starotestamentalistów z 33 krajów. Organizatorzy byli szczególnie zadowoleni z faktu, że uczestniczyło w nim sporo biblistów z krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Czechosłowacja, Jugosławia, NRD, Polska, Rumunia i Węgry). W ramach sesji plenarnych wygłoszono kilkanaście znakomych referatów, składających się na kolejny „kongresowy” tom VTS. Liczba komunikatów była kilkakrotnie wyższa. Redaktorzy książki starali się, aby zebrane w niej teksty jak najpełniej odzwierciedlały różnorodność poruszanej problematyki i dawały pojęcie o stanie biblistyki w poszczególnych rejonach świata. Przed oddaniem tekstów do druku ich autorzy mieli możliwość wprowadzenia poprawek i modyfikacji, zwłaszcza takich jakie okazały się niezbędne w wyniku dyskusji podczas tematycznych seminariów. W książce znalazły się 43 komunikaty, zaś ich autorzy pochodzą z 22 krajów. Najliczniej jest reprezentowany Izrael (8 tekstów), USA i Wielka Brytania (po 4), Polska i RFN (po 3), Australia, Belgia, Finlandia i RPA (po 2) oraz po jednym: Austria, Dania, Egipt, Holandia, Jugosławia, Korea, Nigeria, Norwegia, NRD, Rumunia, Szwecja, Węgry i Włochy. Książkę otwiera dwujęzyczna (po angielsku i niemiecku) przedmowa redaktorów oraz krótki wstęp napisany przez J. Emertona, sekretarza IOSOT, zamyka natomiast sprawozdanie

z Kongresu pióra M. Augustina, zamieszczone wcześniej w *Biblische Zeitschrift* 19/1987. Komunikaty uporządkowano w kilka części w zależności od poruszanej w nich problematyki: dzieje badań ST, koncepcje religijne i teologia, archeologia, epigrafika i geografia historyczna, historia Izraela, instytucje społeczne, kult i liturgia, Pięcioksiąg, tzw. księgi historyczne, Prorocy, Pisma, poezja i retoryka biblijna oraz apokryfy, pseudoepigrafy i literatura qumrańska.

Pierwszą część (s. 3—14) stanowi tekst zatytułowany *Problemy prezentacji historii studiów Starego Testamentu*, pióra M. Saebø z Norwegii. Pojawia się w nim ważny postulat nie poprzestawania na uwzględnianiu przez egzegetów i teologów chrześcijańskich rezultatów badań uczonych żydowskich, lecz przejścia do następnego etapu, a mianowicie skutecznej współpracy międzyreligijnej.

W części drugiej (s. 15—72) umieszczono pięć komunikatów. Dotyczą one kolejno: charakterystycznej dla północnoizraelskiego jahwizmu koncepcji zamieszkiwania Boga na pustyni (L. E. Axelsson, Szwecja), cudzołóstwa w tradycji prorockiej i w Dekalogu (H. Bosman, RPA), paradygmatów inkulturacji w literaturze prorockiej (J. Chmiel, Polska), prorockich tekstów z VIII w. przed Chr. (Iz 1, 13; Oz 2, 13; Am 8, 5) z ideą „nowego księżyca i szabatu” (G. F. Hasel, USA) oraz reinterpretacji „końca” zjawiska profetyzmu (D. L. Petersen, USA).

W porównaniu z innymi kongresami IOSOT bardzo szeroko została w Jerozolimie uwzględniona problematyka archeologiczna, co jest zrozumiałe ze względu na miejsce spotkania i fakt, że funkcję przewodniczącego pełnił prof. B. Mazar, nestor izraelskich archeologów biblijnych. Na najdłuższą w książce, trzecią część (s. 73—154), złożyło się siedem komunikatów. Itzhaq Beit-Arieh (Izrael) przybliży znaleziska (przedmioty kultu, ceramika, ostraka) z edomickiego sanktuarium w Horvat Qitmit na Negewie, odkryte i zbądane przez uczonych z Instytutu Archeologii Uniwersytetu w Tel-Awiiwie; L. Dequeker (Belgia) poddaje pod rozwagę biblijną tradycję odnośnie do grobu Dawida w tzw. Mieście Dawidowym; M. Dijkstra (Egipt) postuluje związki między słynną statua odnalezioną w 1905 r. w Serabit el-Khadim na Synaju, przechowywaną w Muzeum Egipskim w Kairze i oznaczoną nr 346, a szczepem Kenitów; C. H. J. de Geus (Holandia) skupia się na wybranych problemach z zakresu reurbanizacji Ziemi Izraela w X w. przed Chr.; J. A. Soggin (Włochy) omawia powiązania między odkrytymi na terenie Syrii i Kanaanu budowlami określanymi przez B. Mazar jako „Migdal Temple” a „Migdal Šekem”, o której mowa w Sdz 9, oraz wielkim ołtarzem i wieżą strażniczą, które ujrzały światło dzienne podczas podjętych w latach 1982—85 wykopalisk na Górze Ebal; H. N. Rösel (Izrael) rozważa opis osiedlania się czterech pokoleń zawarty w Sdz 1 i dokonuje jego przewartościowania historycznego oraz z punktu widzenia historii tradycji; A. Zertal (Izrael) przybliży miejsce kultu wraz z ołtarzem z okresu wczesnego żelaza I odnalezione w 1980 r. na Górze Ebal.

Dziejów Izraela dotyczy jeden komunikat (s. 155—166), w którym G. W. Ahlström (USA) podejmuje analizę bitwy pod Ramoth-Gilead w 841 r. przed Chr., odsłaniającej kulisy polityki władców Damaszku i Samarii na krótko przed zagładą Państwa Północnego.

W kolejnej części (s. 167—220), na temat instytucji społecznych, kultu i liturgii, zamieszczono pięć tekstów: *Odwolywanie się o sprawiedliwość do króla jako najwyższego autorytetu* (Z. Ben-Barak, Izrael), *Biblijny „dom”* (G. Cowling, Australia), *Ofiara starotestamentowa w tradycji afrykańskiej: przypadek kozła ofiarnego* (S. G. A. Onibere, Nigeria), *Kapłani jako grupa politycznego nacisku w Judzie* (H. Reviv, Izrael) i *Zakaz wyobrażeń Boga według Starego Testamentu* (M. Tsevat, USA).

Problematyce Pięcioksięgu poświęcono cztery komunikaty (s. 221—260). Ich autorzy zajmują się ideą człowieka jako obrazu Boga w Rdz 1, 26

(I. Golub, Jugosławia), niektórymi cechami literackimi *miszpattim* w Wj 21,1—23,19 (B. S. Jackson, Wielka Brytania), jednością literacką i redakcją Rdz 12—36 (J. J. Scullion, Australia) oraz kompozycją i redakcją Pwt 1—3 (T. Veijola, Finlandia).

Kolejna część obejmuje komunikaty dotyczące wybranych zagadnień tzw. ksiąg historycznych ST (s. 261—288). Joachim Conrad (NRD) omawia 2 Krl 2, 1—18; Ch. Schäfer-Lichtenberger (RFN) zajmuje się postaciami Jozuego i Eliasza jako idealnymi typami przywódcy w Izraelu, zaś U. Simon (Izrael) analizuje perykopę 1 Sm 28, 3—25.

Sporo miejsca na Kongresie zajęła refleksja nad literaturą prorocką. Odnosi się to zarówno do wykładów na sesjach plenarnych jak i do komunikatów, co znalazło także wyraz w omawianej książce. W części poświęconej prorokom (s. 289—360) zamieszczono sześć komunikatów: na temat Jeremiasza i jego Księgi (R. P. Carroll, Wielka Brytania), interpretacji zburzenia Jerozolimy w 587 r. przed Chr. dokonanej w tradycji prorockiej Jeremiasza i Ezechiela (J. Kegler, RFN), mesjańskiej postaci Immanuela w Księdze Izajasza (A. Laato, Finlandia), związków między Jr 31, 7—9 a orędziem Deuterolż (N. Mendeki, Austria), zwartości i struktury tekstu Ag 1, 4—11 (W. C. Prinsloo, RPA) oraz synonimicznych określeń Jerozolimy w Iz 1—39 (B. Wodecki, Polska).

Na część poświęconą biblijnemu zbiorowi Pism składają się dwa komunikaty (s. 361—384): D. J. A. Clines (Wielka Brytania) zajmuje się tekstem Hi 19, 23—27, zaś M. Waegeman (Belgia) skupiła uwagę na motywach i strukturze Księgi Estery.

Przedostatnią część tworzą zagadnienia z zakresu biblijnej poezji i retyki (s. 385—446). Znajdujemy tu pięć tekstów: *Postugiwanie się analogią w studiach nad Księgą Sędziów* (Y. Amit, Izrael), *Piękno i miłość w tekstach Pnp oraz ich żydowska egzegeza w I i II w.* (M. Augustin, RFN), *„Pathos” ojca — krytyka książki W. Faulknera „Absalom, Absalom”* (W. Chang, Korea), *Stylistyczna figura etymologiczna w ST* (F. W. Golka, Wielka Brytania), *Reinterpretacja trzech metafor w Iz 1—39* (K. Nielsen, Dania) oraz *Humor w biblijnych nazwach miejsc* (Y. T. Radday, Izrael).

Książkę zamykają trzy komunikaty poświęcone literaturze apokryficznej i qumrańskiej (s. 447—474). Węgierka I. Fröhlich zajmuje się formalną charakterystyką qumrańskich *peszarim* i literatury apokaliptycznej, V. Peterca (Rumunia) skupia się na portrecie Salomona w Syr 47, 12—22 jako typowym przykładzie egzegezy midraszyckiej, zaś B. Poniż (Polska) wraca do tematu poznania Boga w Mdr 13, 1—9.

Redaktorom zbioru należą się słowa najwyższego uznania. Dokonali udanego opracowania bardzo różnorodnych przemyśleń i stworzyli kompendium dające dobre wyobrażenie o kierunkach prac badawczych współczesnych starotestamentalistów. Kilkanaście tekstów stoi na bardzo wysokim poziomie naukowym. Można żywić nadzieję, że opracowywanie i publikacja komunikatów prezentowanych na kongresach IOSOT stanie się zwyczajną praktyką organizatorów.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Franz SEDLMEIER, *Studien zu Komposition und Theologie von Ezechiel* 20, Stuttgarter Biblische Beiträge 21, Katholisches Bibelwerk GmbH, Stuttgart 1990.

Księga Ezechiela należy do tych pism ST, które w minionym 20-leciu cieszyły się największym zainteresowaniem egzegetów i teologów. Wydatnie przyczynił się do tego sumiennie i kompetentnie przygotowany komentarz W. Zimmerliego, opublikowany najpierw w języku niemieckim (1969), a następnie w angielskim (I — 1973, II — 1988). Zimmerli zamknął pew-